

Oslo, 28. juli 2024

Innspill til ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn), som samler bredden av tros- og livssynssamfunn til dialog og arbeid for likebehandling av tros- og livssynssamfunn, takker for muligheten til å gi innspill til ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Vi vil i det følgende særlig fokusere på 1) nødvendigheten av at arbeidet er helhetlig og kobler seg på allerede eksisterende arbeid, og 2) behovet for kunnskapsheving, både i offentlig forvaltning, storsamfunnet og i tros- og livssynssamfunn.

Negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn

Negativ sosial kontroll er ikke særegent for tros- og livssynssamfunn, eller i gitte religioner, men vi erkjenner at religion kan bli brukt for å legitimere eller forsvare handlinger som ikke kan aksepteres i samfunnet. Alle våre tros- og livssynsledere er bevisste på denne problemstillingen og tar avstand fra slike ideer. Blant annet gjennom fellesuttalelsen «Religions- og livssynsledere i Norge fordømmer vold i nære relasjoner» fra 2023 understreket lederne at «Alle former for vold mot mennesker er uakseptabelt, uavhengig av kultur eller religion. (...). Ledere i tros- og livssynssamfunn har et ansvar for å slå ned på denne typen adferd og ta et oppgjør med forestillinger om ære og tradisjon som brukes til å rettferdiggjøre voldsbruk i hjemmet.»¹

Det er viktig å ta avstand fra stigmatiserende og polariserende påstander som antyder at negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner først og fremst er et religionsproblem. Da vil man miste ikke-religiøse perspektiver og muligheten til å jobbe helhetlig med problemstillingene, samtidig som man ikke anerkjenner det viktige arbeidet som gjøres innad i tros- og livssynssamfunn. Like fullt er det både nødvendig og ønskelig at det stilles krav til tros- og livssynssamfunn, som til andre organisasjoner i Norge, uten at det går på bekostning av tros- og livssynsfriheten. Tros- og livssynssamfunnene ønsker innsyn, tåler tilsyn og øker sitt utsyn gjennom felles arbeid i STL.

Kunnskap og kompetanse

Kunnskap om tro og livssyn, hva det betyr for folk og samfunn og hva religions- og livssynsfriheten innebærer, mangler på mange arenaer. Det har vi blant annet fått bekreftet i prosessen med å utarbeide og kommunisere ulike tiltak under koronapandemien, og i møte med offentlige aktører. Vi erfarer at mange offentlige ansatte, det være seg lærere, politi, barnevernsansatte eller andre, har lav kompetanse om tro og livssyn som sådan, og hva å leve med en tro eller et livssyn kan innebære for familier og enkeltindivider spesielt. Dette får noen

¹ [Religions- og livssynsledere i Norge fordømmer vold i nære relasjoner - Samarbeidsrådet for tros og livssynssamfunn \(stl.no\)](#)

ganger oppsiktsvekkende utslag. Ekstremismekommisjonens rapport som ble lagt frem første mars i år, bekrefter det samme. De finner blant annet at «Aktører i offentlige tjenester savner også tilstrekkelig kunnskap om religiøse aktører og mangfoldet innad i religiøse trosretninger og ulike religiøse praksiser. (...) Kommisjonen oppfatter også at det kan mangle arenaer der religiøse aktører og offentlige tjenester kan samhandle.»²

Et helhetlig arbeid, dialog og møteplasser

Kunnskap om, og involvering av, tro- og livssynssamfunn inngår i det helhetlige arbeidet. Det er behov for kunnskap om tro og livssyn, og rollen det spiller i folks liv – både som begrensning og mulighetsrom. Offentlige aktører må ha trygghet/kompetanse nok til å spørre om tro og livssyn i situasjoner hvor det kan være relevant for problemforståelsen, og likefullt ha kunnskap til å forstå og vite når det ikke er et relevant element i en sak.

Et helhetlig arbeid betyr også bedre samhandling blant aktørene som jobber mot negativ sosial kontroll og omkringliggende tematikk, og bedre overføring av kunnskap og kompetanse. STL har strukturer på plass som kan brukes for å videreføre og styrke samhandlingen, og erfaring med å holde kurs og dialogmøter for tros- og livssynssamfunn og det offentlige. Prosjektet BRO – barnevern, religion og oppdragelse er et godt eksempel. BRO handler om å bidra med kompetanse- og kunnskapsheving for ansatte i barnevernet, for familier med et aktivt tros-/livssynsliv som kommer i kontakt med barnevernet, for ledere og nøkkelpersoner i religiøse miljøer og for fosterforeldre og potensielle fosterforeldre. BRO finansieres av Bufdir, og arbeidet er blitt tatt godt imot både i vårt prosjekt, og som del av kompetansehevingsprogrammet KOMBA som VID vitenskapelige høyskole tilbyr barnevernet på oppdrag fra Bufdir. Kursene kan enkelt overføres til politi, offentlige ansatte, politikere og andre. En del av verdien av disse kursene og dialogmøtene er ufarliggjøringen av andre og hverandre. Hensikten er å skape trygge rom og å møtes for å samtale om hvordan man best kan samarbeide, samt rydde opp i myter og uklårheter som finnes om hverandre. Prosjektet kan være grunnlag for tilsvarende arbeid på andre områder og med andre offentlige instanser, og nyttig med tanke på å adressere utfordringer rundt negativ sosial kontroll, likestilling o.l.

STL fikk som del av den utgående handlingsplanen tilskudd for å utvikle et kursopplegg for å styrke kunnskapen om negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunnene og i hjelpetjenestene. Disse kursene tar opp både religiøst begrunnet negativ sosial kontroll og den konstruktive rollen tros- og livssynssamfunn kan spille for enkeltindivid og storsamfunn, med legitimitet og innenfraperspektiv. Vi ønsker å kunne videreutvikle og videreføre dette arbeidet.

Også kunnskapsheving på grasrotnivå er nødvendig som del av det helhetlige arbeidet. Det vi i Norge definerer som negativ sosial kontroll kan av andre oppfattes som for eksempel helt legitim barneoppdragelse. Nye lover og forskrifter fungerer ikke som verktøy for holdningsendringer om ikke lovverket gjøres kjent og forståelig for dem det gjelder for. Der visse handlinger forbys må også alternative handlinger presenteres og læres. Informasjon om relevante deler av lovverket må finnes tilgjengelig på ulike språk, gjerne i form av en veileder, informasjonshefte e.l. Tros- og

² [NOU 2024: 3 \(regjeringen.no\)](#), s. 251

livssynsmiljøene kan være gode arenaer for videreformidling, kurs og undervisning. De når ut til en stor andel av befolkningen og lederne er viktige ressurser for medlemmene. Dette er organisasjoner og ledere som treffer bredden av det norske samfunnet. Samtidig kan tros- og livssynssamfunn være en arena for å forebygge negativ sosial kontroll og æresrelatert vold gjennom sin kompetanse og legitimitet til å fortolke religionens skrifter og praksiser.

Det er samtidig viktig å være seg bevisst at tros- og livssynssamfunn først og fremst eksisterer og får tilskudd for å legge til rette for menneskers tros- og livssynsutøvelse, ikke for å fungere som skole, rådgiver, etc. Vi må heie på det gode arbeidet som allerede gjøres, og trygge ledere på hvordan de kan bidra til en åpenhetskultur hvor det er trygt å si ifra om opplevelser og hendelser som er uakseptable og hvor de er trygge på når deres rolle er å henvise videre til andre offentlige instanser. For å få til dette er tillitt mellom tros- og livssynssamfunn og offentlige aktører helt nødvendig å bygge og vedlikeholde, og økte krav og forventninger må følges opp med økt støtte, praktisk så vel som økonomisk.

Arbeid for åpenhet, integrering og likebehandling tror vi også vil slå positivt ut på utfordringene med ufrivillige utenlandsopphold. Vi mener det er nødvendig å nærmere undersøke og få kunnskap om sammenhengen mellom ufrivillige utenlandsopphold og følelsen av tilhørighet og integrering i det norske samfunnet. Det kan for mange være krevende å skulle møte et nytt land, en ny kultur og nye lover og normer. Negativ sosial kontroll og ufrivillige utenlandsopphold kan være et symptom på at man ikke opplever tilhørighet til, eller har forståelse for det samfunnet man er del av. Forsøk på å gjøre det man tror er best for egne barn kan derfor slå uheldig ut. Tros- og livssynssamfunn kan fungere som landingsplasser for innvandrere, hvor de finner et fellesskap og får tilgang på viktig informasjon om lover, normer og kultur, i tillegg til sosial støtte i et nytt samfunn de skal finne seg til rette i.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn ønsker lykke til med arbeidet med handlingsplanen og bidrar gjerne i prosessen videre.

Med vennlig hilsen,

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/

Trond Enger
styreleder

Niels Fredrik Skarre
konstituert generalsekretær